

Rásmanna íttiativ ella virkisrúmd og lívstrættur fyrí øll menniskjur?

I.

Viðgangurin hjá kapitalismunnar talsmonnum her heima eins og í útheiminum er lovsprisingin av tí persónliga íttiativinum.

Tað kann vera athugaligt at lýsa eftir, hvat hetta orðið hevur at týða fyrí kapitalismuna- og fyrí verðina.

Sjálvt orðið skal vist merkja frían vokstur, frítt spæl og fría virkisrúmd fyrí hitt einstaka menniskja. Henda útlægging virkar lokkandi. Og enn tað verunnarliga var so, at hvørt einstakt menniskja hevði høvi til at nýta virkisstrongd sína, vildi hitt persónliga íttiativið, ið hevur haft valdið, einans haft borið menniskjunum signing og góðar dagar. At hitt persónliga íttiativið ikki hevur háttað sær eftir hesi útlægging, sýna heimssins víðurskipli og skil í dag við ófriði, kríggi, harðskapi, kúgan og trælkan. Hija einum stórum parti av menniskjunum er hin kropsliga eins og andiliga virkisstrong bundin, sett út av spælinum, loygd í leinkjur av tí «fría» persónliga «íttiativinum» — milliónir og aftur milliónir ganga arbeiðsleysar, fáa einki at gera, hóast fer ynskja einki heldur enn at arbeiða fyrí seg og síni.

Hetta skil sýnur okkum greiðari enn orð, at tað av kapitalistverjarunum lovspráðaða óskerda persónliga íttiativið er alt annað enn frítt spæl og virkisrúmd fyrí hvørt einstaka menniskja. Tað er tvørturímóti verðið hin stórsti trælkarin og oyðarin av einstaklingsins frælsi og rætti til at liva av og við arbeiði sínum.

Hitt óskerda íttiativið, ið talan er um í trætni millum javnaðarmenn og kapitalismunnar verjarar er einki annað enn óskerð virkisrúmd og rættur hjá tí sterkara, hjá teim, ið eiga kapitalin, virkisrúmd og «rættur» til við øllum evnum, við tekniskum amboðum og peningi uttan mark og mál at trongja og skorða hin veikara úr starvi og vinnu síni. Hitt persónliga íttiativið hevur skapað kartellini, trustarnar, hesar heimssins hervíglastu samtøkur millum teir einstøku sterku, ið slúka øll og alt á vegin sínum. Øll maktin og allar virkisgæði enda í nokrum fáum einstakum hondum — hin minnimenti virkandi einarin verður hjartalæyst sligin til jarðar, hoykollaður, tveittur út í hitt arbeiðsleysa milliónhavið.

Maskinurnar og teknikkurin verða persón til tað flarsta, spent á tamp fyrí at okja um framleiðsluna — og produktiónin er ótilig, fleiri ferðir so stór sum menniskjuni kunna komast yvir at nýta. Tá ið her aftur kemur at hin stórsti brúkarin, hin arbeiðsleysa, úthungnaða fjöldin, einki kann brúka av yvirflóðini, einki orkar at keypa, hevur ongargengar at keypa nákað fyrí, er tað, at vit spyrja: hvat meining og skil ella gagn er í hesum rásmanna íttiativinum?

3—4 ferðir ov nógv av øllum til øll menniskju, samstundis sum milliónir av menniskjum hungra og líða neyð? Men fals sker sín harra á háls. Hitt óskerda rásmanna íttiativið, ið við jarnklógv síni rak milliónurnar út í arbeiðsloysi, neyð og svartustu ólukku, er nú við at kvorkra harra sín og meistara, sjálfvan kapitalistin. Sum umfarasjúka fer sjálmverð fram millumveldisharrarnar. Løðurnar, hjallarnir og gall-

ar goymslur eru á tremum — men alt til onga nýttu. Samfíðis sum rásmanna íttiativið við kartellum, trustum og øðrum djævulskapi legði alt undir teir einstaku, segg tað mergin út í keypandi fjöldini. Tí má hann, ið yvir øllum er, nú á døgum hoyra hungursneyðarráðini frá feldum samstundis sum kornbáluni flamma móti himli — og innan ímillum hesar harmaflammur glettur frá sjálmmyrdara revolvarunum! Nemisís, vilja vit siga Já, hitt ónda hevnir seg sjálv. Men gevst tað? . . . Hoyr dómagdsundrið frá tí persónliga rásmanna íttiativsins krígváti, har kapitalistarnir við minni kenslum og hjarta, enn táid vit heita hornakringlu, heita milliónir í deyðan og tað sum verri er fyrí — ja, tað nýtist okkum ikki at siga.

Verðaldarumstøðan.

Flest av okkum hava hoyrt søguna um mannin, ið doyði í hungri í skattkamaranum fullum av gulli.

Hetta var ein «fábil», ið skuldi sýna, at gullið hevur einki virði í sær sjálvum, ifall tað ikki kann nýtast — býttast burtur fyrí tað, ið torvar okkum fyrí at kunna liva.

«Fábilin» um hin svoltandi mannin í gullkamaranum kann hóskandi nýtast um verðina í dag: Gullið og alt tað, ið okkum menniskjum torva sum kann býttast við gull, er almikið av. Men kortini svoltar ein stóru partur av menniskjunum. Øll verðin suffar í svárasta vanda í yvirflóð.

Amerika er eitt hitt besta dømi:

Tað er ofta tikið til Ameriku, Kansas landið fram fyrí øll lond — har var eingin sosialisma, men einans kapitalisma. Men hygg nú. At kalla onga-staðin er so illa verðið sum har, hitt fría íttiativsins «eldoráð».

17000.000 ganga «kroniske» arbeiðsleys. Annaðslikt hevur bert eitt sindur at gera, háltv-ella fjórðungs-upptikið. Tá ið heraftur er at siga, at hitt kapitaliststyrda Amerika er so nær sum nektað fyrí alla sociala for-sorg og neyðhjál, kunnu vit hugsa okkum skilið — ein endaleysur flokkur strýkur hungandi um landið eftir arbeiði, føði, men fer hvorki.

Hetta frukhtara ríka land, ið verunnliga eigist av nokrum trustum og ovurríkum jarn-, petrolium- og øðrum «kongum», hoknar í skuld. 208 milliardir dollar ella 35000 kr. uppá hvørja familju er landsins skuld. 1912 var skuldin um 13000 kr. á hvørja familju. Meðan skuldin soleiðis er verðin umleiðs triggjar ferðir so stór, eru inn-tøknurnar nú minni enn í 1912.

Forrættningfíðir er soleiðs stalt, at ein stóru partur er farin á háslagang. Tað eru fleiri forrættningshelli til leigu, enn tað eru forrættningar í virki.

Inntøknurnar við forrættningum vóru 53 milliardir í 1929, meðan í 1932 bert vóru 28 milliardir dl. Krambólússalan var í 1929 um 50 milliardir dl. og í 1932 bert 28. Farmararnir vunu í 1929 um 12 milliardir dl. 1932 gav teim einans 5 milliardir.

ÚR SUÐUROY

Hetta lýsir hitt vónleysa figgjartliga ófriði, landið er komið út í.

Hvar er gullið og rikidomið farið? Alt tað, ið sópað varð inn undir krígnum og aftaná — hvat er verðið av tí?

Kapitalistarnir hava sett tað í nýggjar maskinur, nýggjar fyriløkur. Fyrí hvørja maskinu, fyrí hvørt tekniskt framstig er hópur av arbeiðarum ríkin út á gearar og nektaður fyrí alla keypkraft til teir framleiddu vorurnar. Um øll henda tekniska kraft varð nýtt til fullnar, kundi framstillast 3—4 ferðir so nógv, sum brúk er fyrí. Um hvussu hetta tekniska framstigið er háttað, kann nevast, at tað, sum 60 gjordu við teim gomlu maskinunum, gera 7 menn nú. 1 maður ansar einum smeltivoni nú, har áður nýttust 42. Ravmagnsverk, ið gevur ljós og kraft til 300.000 familjur, nýtist ongan ansara. Heyslingararbeiði í 1931 vildi fyrí 45 árum síðani kraft 20 milliónir eyka-arbeiðarar o. s. fr., altsó meir enn arbeiðsleysisherurin.

Hetta tekniska framstigið mátti bera í eitt figgjartligt ragnarrokk í hondum kapitalistanna, ið einans hugsa um at framleiða og okja áðgáðan forholdsliga sum produktiónin vaks. Og við tað teir gloymdu keyparin, kundan, hina stóru fjöldina, tveittu hana út í arbeiðsloysi, sløktu keypivni, byrgdu teir seg inni eins og maðurin í nevnda «fábilin», komu sjálvir at doyggja figgjartliga, frysta í hel av tí kulda og hjartaloyssi, teir sýndu móti øðrum menniskjum.

Andiliga er ikki betur stalt. Hitt «upp lýsta» Amerika er við at sokka í skúlaoyssi, at slókna andiliga! Í mongum statum er skúlskapurin heilt raplaður saman. Ein vitskaplig kannan, gjord í februar 1933, prógvaði, at av teim skúlaaldrandi börnum vóru 9,5 milliónir uttan svarfari undirvising. Hetta upp lýsingsoyssi elvst av tí hervígliga ringa figgjartliga standi. Alt kann stegda, men okkum kemst fyrí, at upp lýsing og góður skúlskapur kann ikki skjótast út, tí barnadrini, ið er lærutíðin, takast einki aftur. Opp lýsing er hin ræðuligasti arvur, ið gevast kann selektini.

Skúlskapurin kostar, sum menn siga, um hálva triðju milliard, meðan summir «autoritetar» halda, at kostnaðurin viðvíkjandi brotsmonnum nærkast teim figgjiga milliardunum, altsó 2½ ferðir so nógv sum til skúlnar! Hvussu øvur er tó ikki henda kapitalistiska verðin!

Træikan, neyð, svoltur, myrkur! Í teim seinastu mánaðum hava øll dagbløð og politisk rit verið full av tíðindum um skilið í Týskland.

Hesi tíðindi hava verið so myrk og óhugnalig, at lesnaðurin um miðeldina við heksabálunum og teim ræðuligastu «inkvisitoriskum» pínslum av øllum teim, ið hætta sær at hugsa frítt og «sjálvstendugt» viðvíkjandi trúgv og vísdaligum evnum, er mildur og limur afturimóti.

Hvor kundi hugsa sær, at nákað stýri í tí mentaða Týsklandi nú á døgum fór at jakstra jøtar sum villini djór? Vit hava gjøgnum allar tíðir hoyrt frá «jotaprogrammunum» — einstakir

flokkar í teim ymsu londum, særliga teim minni mentaðu, hava «periodevis» jakstrað jøtararnar. Men í Týsklandi er ikki talan um ein knappliga íspunnan jøtarakstur í einum minni parti av landinum. Longu hin 25. februar 1920 hava nazistarnir «proklamerað» oyðan av øllum týskum jøtum. Sjálvt ríkisstýrið stendur nú aftanfyrí og skipar fyrí tiningini av jøtunum. Og tað fer harðliga fram, so harðliga, at øll síðað og óspilt menniskjur megu øtast. Við koldum blóði hava Hitlers menn ikki bert tikið allan borgararætt frá jøtunum, men teir jakstra teir, sum teir ikki vóru menniskjur, men ódjór. Tað racahat, sum Hitlerflokkurin hevur sýnt móti jøtunum, er ein blettur, ið aldri vaskast av aftur nazismuni. Heimsgitnir jødiskir vísdamenn, embætismenn, læknar, sakforarar, dómarar o. s. fr. eru ríkin úr starvi teirra — út í neyð, vesældom og hungur — og so hin navnleysi túsdentalsskarin, ið má ganga til grundar undir Hitlerveldinum uttan at fáa boð frá sær! Jøtararnir skulu tínast — teimum leivist undir ongunm fori minsta vónin um lívsrætt í Týsklandi. Men Hitlers miðaldar fanatisma er ikki úti við tiningin av jøtunum. Alt, sum ikki boyggir kne fyrí nazi og rópar heil Hitler, skal knasast í Týsklandi. Kommunistar, javnaðarmenn og allir og øll, sum ganga ímóti nazi, skulu javnast til jarðar. Yvir 10.000 javnaðarmenn og kommunistar sita í fongsl fyrí teirra hugan. Alt frælsi, óll fríheit er bóklað og bundin. Einki hevur lívsrætt uttan nazíandin við Hitler sum gæði. Eitt dømi um, hvussu Hitler — fanatisman — háttar sær, eru tey flammaði bálini, ið verða kynd av bókum, ið eru skrivaðar av jøtum ella marxistum. Ein kann bæði lea og gráta yvir tilfíka fáivisku. Sum um tankar og «ideir», ið eru vorðin alheims ogn, lísín og framborin á at kalla øllum málum, kunnu tínast við bálum og svordum.

Ongatíð hevur Týskland torva so nógv álít frá verðini sum í teirri seinastu tíðini. Men við sínum ómenniskjaliga atburði móti jøtunum og øllum, sum ikki ganga við nazismuni, við sínum krígs- og hevndartalum móti øðrum londum, við sínari «militarisering» av øllum Týsklandi hevur Hitler stókt og brotið alt álít hjá heiminum á Týskland. Hansara diplomatisku fríðarorð innanímillum trý eingin. Sjálvt hansara seinastu kanslartal, hvári hann letist at elska fríðin millum londini meir enn nakar annar, yppa hinar stórmáktirnar akslar at sum skálkalóti. So stalt hevur nazíandin ikki bert borið Týskland aftur í eina miðeld og trældom, sum eru verri enn orð kunnu siga frá, men Hitler hevur hartil við sínum glátada atburði lagt ein sprengiknott undir verðaldarfríðin. Nær ið hesin sprengiknottur gongur av og setur verðina í brand, er spurningurin, allar heimurin spyr við ræðslu og bivandi hjortum.

Verðaldarumstøðan kann sigast við fyra orðum: Alt er í kóki. Amerika er á háslagangi.

Europa er sum ein krúttunna, sum hvørja lotu kann verða sprongd í luftina av einum av teim trimum «diktatorunum»: Hitler, Musolini og Stalin, sum hvør í sínum lagi tráa eftir teirri rættu stundini fyrí at lata brand- og kríghonan gula yvir londini. Og í eystri millum teir gula hevur krígsbálið loygd og logar framvegis av grundum. Tó hevur í seinastuni hoyrst semjingsatala millum teir gula, so teir fylkir kunna venda sær ímóti teim hvítu.

Teir hvítu hava lært teir gula at kríggjast — tað kann vera at teir koma at smakka viðskeran.

Tíðindi.

Tvøroyri.

Skipini.

Annar Suðurlandstútur:

Heimkominn 1½/5: »Riddarin» 28000 túsund, »Sjana» 28000. 1½/5: »Agnas Louise» 29000. 1½/5: »Órvingur» 25.500. 1½/5: »Vestmanna» 31.500. »Elisabeth» 30.000. »Kara» 22000. 1½/5: »Langanes» 29000. »Egeria» 24000. 1½/5: »Fagranes» 33000. 2½/5: »Gudrun Zoega» 32000. »Borglyn» 34000. »Báradrangur» 19000. 1. túrn (innan motor). 2½/5: »Ekspedit» 34000. »Frida» 32000. 2½/5: »Drelnes» 36000. 2½/5: »Falkur» 25.500.

„Njarðlingur“

er afturkomin av fyrsta snurturvásturi sínum í ár við 250 kurvum av flattiski. Hann var fyrí óhappi at skraða greiðir sínar, men fekk lent nýggjar fiskigreiðir frá donskum snurturváðsbáti.

Nakrir Tvøroyramenn

ætla at fara til Íslands við »Nelly» at rógva út.

Tað frættist,

at Hedeman valla kann «reisa» tann neyðturvuliga pening fyrí at kunna byrja ta umtalaða kola- og leirdrift. Í hesum er stórt spell. Nú vóru menn farnir at seta álít til at fáa arbeiði við hesi ætlaða stórtíknu drift. Men kanska tað kemur at bera Hedeman betri í band, enn vónir nú eru til.

Ymsir halda hvalavestprisín,

ið lógtingsins hvalaveiðinevnd hevur ásett, vera vát so hogan. Saltvost, ið hevur kostað 18 oyr. kg. tá ið tað var ferskt, er eingin bíligur dogurðamat. Tvøstið svinnur, sum kunngt, ógvuliga nógv í salti. Hann, ið sjálvur ror eftir tvøstinum, kann tó fáa tað fyrí 10 oyr. kg.

Jóansokan

verður í ár hildin á Tvøroyri. Kappróðursbátarnir siggjast um kvøldini skámandi inn og út eftir fríðinum. Ítráttarfólkini eru í fullari venju til kappleikirnir.

Hítler á Tvøroyri.

Her eins og um víðu verð sæst nazistmerkið veitra — tó her bert hjá tí tyska konsulium.

Við útskiftingina

í Famjín og í Trongsvág—Frøðbe vóru menn illa noyddir. Nú fer útskiftingin fram í Por-keri. Vónandi verða brekini minni og færri har.

Ansvarhavandi blaðstýrari fyrí Suðuroyar-síðuna: P. M. DAM